

XII.5. Ryzyko rynkowe

Organizując procesy zarządzania ryzykiem rynkowym BRE Bank kieruje się zasadami i wymaganiami określonymi w uchwałach oraz rekomendacjach KNF, które dotyczą zarządzania ryzykiem rynkowym, w szczególności Rekomendacjami A oraz I.

Naczelną zasadą organizacji procesu zarządzania ryzykiem rynkowym jest oddzielenie funkcji monitoringu i kontroli ryzyka rynkowego od funkcji związanych z podejmowaniem i utrzymywaniem otwartych pozycji ryzyka rynkowego. Funkcje monitoringu i kontroli ryzyka rynkowego są realizowane przez Departament Ryzyka (DRF) oraz Departament Kontroli Operacji Finansowych (BKF) w Obszarze Ryzyka Banku, który jest nadzorowany przez Dyrektora Banku ds. Zarządzania Ryzykiem, podczas gdy operacyjne zarządzanie pozycjami ryzyka rynkowego odbywa się w Departamencie Rynków Finansowych (DFM), w Biurze Maklerskim (BM) oraz w Departamencie Skarbu (DS), które podlegają członkowi Zarządu BRE Banku odpowiedzialnemu za obszar Bankowości Inwestycyjnej. BM jest jednostką organizacyjną BRE Banku, która została wyodrębniona ze struktur DFM i rozpoczęła działalność operacyjną w czerwcu 2012 roku. Ponadto, pozycje inwestycyjne wrażliwe na czynniki ryzyka rynkowego (na ceny akcji notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych) są zarządzane w Departamencie Finansowania Strukturalnego i Mezzanine (DFS), funkcjonującym w obszarze Bankowości Korporacyjnej.

W prowadzonej działalności BRE Bank jest narażony na ryzyko rynkowe, czyli ryzyko niekorzystnej dla Banku zmiany bieżącej wyceny instrumentów finansowych znajdujących się w portfelach Banku następującej w wyniku zmian czynników ryzyka rynkowego - stóp procentowych, kursów walutowych, cen papierów wartościowych, zmienności implikowanych instrumentów opcyjnych, oraz spread-ów kredytowych. BRE Bank identyfikuje ryzyko rynkowe na pozycjach zaliczanych do księgi handlowej wycenianych do wartości godziwej (metodą wyceny bezpośredniej lub metodą wyceny z modelu), które może się zmaterializować stratami mającymi swoje odzwierciedlenie w wyniku finansowym BRE Banku. Ponadto, Bank przypisuje ryzyko rynkowe pozycjom księgi bankowej, niezależnie od zasad kalkulacji wyniku na tych pozycjach stosowanych na potrzeby sprawozdawczości rachunkowej. W szczególności, w celu odwzorowania ryzyka stóp procentowych produktów obszaru bankowości detalicznej i korporacyjnej o nieokreślonym terminie przeszacowania odsetek lub o stopach administrowanych przez BRE Bank, Bank stosuje modele tak zwanych portfeli replikujących. Miary ryzyka rynkowego pozycji odsetkowych księgi bankowej są wyznaczane modelami wartości bieżącej (NPV – net present value). Kwantyfikacja ekspozycji na ryzyko rynkowe odbywa się przez pomiar wartości zagrożonej (ang. Value at Risk - VaR), wyznaczanie wartości testów warunków skrajnych, a także analizy scenariuszowe oparte na zachowaniach rynków, które miały miejsce podczas przeszłych kryzysów finansowych.

Ryzyko rynkowe, w szczególności ryzyko stóp procentowych księgi bankowej, jest kwantyfikowane również przez wyznaczanie wartości zagrożonego dochodu odsetkowego (ang. Earning at Risk - EaR) dla portfela bankowego.

W celu ograniczenia ekspozycji na ryzyko rynkowe decyzjami Komitetu ds. Ryzyka Banku ustanawiane są limity VaR oraz limity (mające charakter liczb kontrolnych) na test warunków skrajnych w podziale na odpowiednie portfele BRE Banku.

Wartość zagrożona

W 2012 roku ryzyko rynkowe Banku mierzone wartością zagrożoną VaR (w horyzoncie jednodniowym, na poziomie ufności 97,5%) utrzymywało się na umiarkowanym poziomie w relacji do limitów VaR. Średnie wykorzystanie limitów wartości zagrożonej dla portfela Departamentu Rynków Finansowych (DFM),

składającego się głównie z pozycji portfela handlowego wynosiło 29% (1,6 mln PLN), dla portfela Biura Maklerskiego (BM) 18% (0,4 mln PLN), natomiast dla portfela Departamentu Skarbu (DS), którego pozycje są klasyfikowane wyłącznie do portfela bankowego wynosiło 65% (10,4 mln PLN). Limit wartości zagrożonej pozycji Departamentu Finansowania Strukturalnego i Mezzanine (DFS) w akcjach notowanych na GPW był wykorzystany średnio w 49% (0,5 mln PLN) w okresie do listopada 2012 roku. Od listopada 2012 roku, w związku z przeprowadzoną restrukturyzacją zaangażowania Grupy BRE Banku w akcje PZU SA, w wyniku której Bank przejął akcje PZU SA na portfel DFS, średnia VaR na portfelu DFS wynosiła 4,6 mln PLN. Do listopada 2012 roku na wysokość wartości zagrożonej (VaR) portfela Banku miały wpływ w przeważającej mierze portfele instrumentów wrażliwych na stopę procentową – portfele skarbowych papierów dłużnych zarządzane przez DS na księdze bankowej oraz zarządzane przez DFM na pozycjach księgi handlowej łącznie z pozycjami wynikającymi z transakcji wymiany stóp procentowych. Portfele DFM instrumentów wrażliwych na zmiany kursów walutowych, takich jak transakcje wymiany walut oraz opcje walutowe miały relatywnie mniejszy wpływ na profil ryzyka Banku, a ekspozycja portfeli BM oraz DFS na ryzyko cen akcji oraz na ryzyko zmienności implikowanych opcji giełdowych obracanych na GPW była relatywnie jeszcze mniejsza. Natomiast, począwszy od listopada 2012 roku, ryzyko cen akcji (w szczególności akcji PZU) stało się drugim istotnym rodzajem ryzyka rynkowego pozycji Banku.

Poziom VaR dla BRE Banku

W poniższych tabelach pokazane zostały statystyki poziomów miar wartości zagrożonej w porównaniu z rokiem 2011 (prezentowane wartości liczbowe odnoszą się do portfela BRE Banku bez pozycji DFS).

w tys. zł	2012				2011			
	31.12.2012	średnia	maksimum	minimum	31.12.2011	średnia	maksimum	minimum
VaR IR	6 162	11 146	14 368	6 162	12 157	11 166	14 480	8 219
VaR FX	132	506	2 004	76	229	258	719	29
VaR EQ	274	245	815	0	3	30	160	0
VaR	6 171	11 241	14 885	6 131	12 217	11 118	14 238	8 118

VaR IR – ryzyko stopy procentowej

VaR FX - ryzyko walutowe

VaR EQ – ryzyko akcyjne

Poniższa tabela przedstawia analogiczne statystyki wartości zagrożonej portfela Banku łącznie z pozycjami DFS, w tym z uwzględnieniem akcji PZU, które pojawiły się w portfelu DFS począwszy od listopada 2012 roku.

w tys. zł	2012			
	31.12.2012	średnia	maksimum	minimum
VaR IR	6 162	11 146	14 368	6 162
VaR FX	132	506	2 004	76
VaR EQ	4 750	925	4 801	1
VaR	9 879	11 588	14 779	8 059

Testy warunków skrajnych

Dodatkowymi miarami ryzyka rynkowego, uzupełniającymi pomiar wartości zagrożonej, są testy warunków skrajnych, które pokazują hipotetyczną zmianę bieżącej wyceny portfeli BRE Banku, które nastąpiłyby w skutek wystąpienia tzw. scenariuszy stres testowych, czyli przyjęcia przez czynniki ryzyka wyszczególnionych skrajnych wartości w horyzoncie jednodniowym. BRE Bank stosuje równolegle dwie metody przeprowadzania testów warunków skrajnych:

- jedną, w której scenariusze składają się z dużych, ekstremalnie skorelowanych zmian jednakowych w każdej grupie, wartości czynników ryzyka,
- drugą, w której scenariusze zmian czynników ryzyka zostały skonstruowane na podstawie dużych zmian parametrów rynkowych zaobserwowanych w przeszłych rynkowych sytuacjach kryzysowych.

Na wartości testu warunków skrajnych kalkulowanego drugą metodą dla portfeli DS oraz DFM nałożone zostały limity mające charakter liczb kontrolnych. Średnie wykorzystanie tych limitów wyniosło w 2012 roku na portfelu DS 32% (39,4 mln zł) - porównaniu z 83% (103,6 mln zł) w 2011 roku, a na portfelu DFM 20% (15,2 mln zł) w porównaniu z 19% (14,3 mln zł) w 2011 roku. Spośród tego rodzaju scenariuszy największą potencjalną stratę zaobserwowano przy dużych zmianach stóp procentowych (głównie stóp krajowych). Dla scenariusza 15% wzrostu poziomu stóp procentowych, średnia zmiana wyceny portfela BRE Banku w 2012 roku wyniosłaby 38,1 mln zł. Realizacja tego scenariusza wzrostu stóp procentowych spowodowałaby, w głównej mierze (w części odpowiadającej portfelom księgi bankowej DS instrumentów dłużnych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży) pomniejszenie kapitałów BRE Banku, a w mniejszym stopniu wpływałaby na rachunek zysków i strat. Na portfelu DS średnia potencjalna zmiana wyceny przy tym scenariuszu w 2012 roku wyniosłaby 38,5 mln zł.

Średnia wartość testu warunków skrajnych, opartych na zaobserwowanych przeszłych sytuacjach kryzysowych, wyniosła w 2012 roku dla portfeli DFM 17,6 mln zł (14,6 mln zł w 2011 roku), a dla portfeli DS 48,5 mln zł (102,4 mln zł w 2011 roku).

Ryzyko rynkowe Grupy BRE Banku

Zasadniczym źródłem ryzyka rynkowego Grupy BRE Banku są pozycje BRE Banku. Poniższa tabela przedstawia statystyki poziomów miar wartości zagrożonej (przy poziomie ufności 97,5% dla jednodniowego okresu utrzymywania pozycji) Grupy BRE Banku (to jest portfeli BRE Banku, BRE Banku Hipotecznego, BRE Leasingu, Domu Inwestycyjnego BRE Banku oraz BRE GOLD FIZAN) w 2012 roku dla poszczególnych podmiotów należących do Grupy, w których zidentyfikowano pozycje ryzyka rynkowego oraz w rozbiciu na wartości zagrożone odpowiadające poszczególnym głównym rodzajom ryzyka – ryzyka stóp procentowych (VaR IR), ryzyka kursów walutowych (VaR FX) i ryzyka cen akcji / wartości indeksów (VaR EQ). Wartości miar VaR dla BRE Banku prezentowane w poniższej tabeli uwzględniają pozycje DFS łącznie z akcjami PZU przeniesionymi z BRE GOLD FIZAN.

Grupa BRE Banku SA Raport roczny 2012

Sprawozdanie Zarządu z działalności Grupy BRE Banku w 2012 roku

w tys. zł	Grupa BRE Banku	BRE Bank	BBH	BRE Leasing	DI BRE	BGF
VaR IR	11 162	11 146	108	287	20	0
VaR FX	526	506	78	238	3	0
VaR EQ	5 955	925	0	0	117	5 839
VaR średni	14 800	11 588	111	299	119	6 900
VaR max	18 125	14 779	192	461	237	4 345
VaR min	9 914	8 059	61	201	55	0
31.12.2012	9 999	9 879	129	253	58	0

Dla porównania wartość zagrożona VaR na koniec roku 2011 na poziomie Grupy BRE Banku wynosiła 16 132 tys. zł (z pozycją pośrednią w akcjach PZU wynikającą z udziałów w BRE GOLD FIZAN), w tym dla BRE Banku – 12 217 tys. zł, dla BRE Banku Hipotecznego – 146 tys. zł, dla BRE Leasingu – 373 tys. zł, oraz dla Domu Inwestycyjnego BRE Banku – 91 tys. zł i dla BRE GOLD FIZAN - 5 842 tys. zł.

Ryzyko stopy procentowej portfela bankowego

W 2012 roku poziom ryzyka stopy procentowej portfela bankowego, mierzony wartością EaR (potencjalnym spadkiem dochodu odsetkowego w okresie 12 miesięcy, który nastąpiłby przy założeniu zmiany rynkowych stóp procentowych o 100 p.b. w niekorzystnym kierunku i przy założeniu utrzymywania niezmiennego portfela w tym okresie) był umiarkowany dla pozycji w zł i frankach szwajcarskich, a dla pozycji w koronach czeskich, dolarach amerykańskich i euro niski w związku z niewielkim niedopasowaniem pozycji odsetkowych w tych walutach. Na koniec 2012 roku EaR (wyrażony w mln zł) wyniósł: dla pozycji w zł - 90, we frankach szwajcarskich - 14, w koronach czeskich - 8, w euro - 11, a w dolarach amerykańskich – 2.

Widoczne wahania wartości EaR (w szczególności dla zł) wynikały ze zmiany metodologii. Stopniowo od początku roku kolejne grupy produktów obejmowane były metodą portfeli replikujących w celu lepszego odzwierciedlenia reakcji ich oprocentowania na zmiany rynkowych stóp procentowych. Znalazło to odzwierciedlenie zarówno w miarach ryzyka, jak i poziomie wykorzystania limitów.

W zakresie portfela bankowego, BRE Bank dodatkowo monitorował ryzyko bazowe, ryzyko krzywej dochodowości oraz opcji klienta.

Poniższa tabela prezentuje potencjalny spadek dochodu odsetkowego w okresie 12 miesięcy, przy założeniu zmiany rynkowych stóp procentowych w niekorzystnym, dla każdej z walut, kierunku o 100 p.b.

w mln zł	2012				2011			
	31.12.2012	średnia	maksimum	minimum	31.12.2011	średnia	maksimum	minimum
PLN	90,3	38,5	101,8	0,1	35,1	46,5	74,0	23,9
USD	2,2	3,1	9,3	0,4	4,5	1,4	6,0	0,0
EUR	10,9	5,0	15,1	0,0	2,2	3,3	9,1	0,0
CHF	14,5	17,8	27,6	11,2	18,9	16,2	27,1	9,3
CZK	8,3	7,1	9,7	3,6	7,6	5,7	8,8	3,8